

ZAUSTAVLJANJE BRODA - PITANJE OSOBNOG DUŽNIKA

VISOKI TRGOVAČKI SUD
REPUBLIKE HRVATSKE

Rješenje br. XV Pž-2766/98-2

od 1. rujna 1998.

Vijeće: Viktorija Lovrić (predsjednica vijeća),
mr.sc. Andrija Eraković, mr. Josip Čakić

Može se zaustaviti samo brod koji je u vlasništvu osobnog dužnika. Ako je dužnik zakupac broda ili naručitelj koji sam odgovara trećim osobama - može se zaustaviti taj brod ili drugi brod koji je u vlasništvu zakupca ili naručitelja.

MULTI MARINE SHIPREPAIRS B.V., Waathaven N.Z.35, Rotterdam, Nizozemska (predlagatelj osiguranja) dostavio je dana 13. srpnja 1998. godine Trgovačkom sudu u Rijeci prijedlog za određivanje privremene mjere zaustavljanjem broda "Pionir", radi osiguranja tražbine u iznosu od DFL 144.624,15. Predlagatelj osiguranja je u prijedlogu kao protivnike osiguranja naveo: CROSS-SEAS SHIPPING CORPORATION, iz Paname - vlasnika brodova "Pionir" i "Motovun" (1.-protivnik osiguranja), MALTA CROSS SHIPPING Co., iz Malte - vlasnika brodova "Kvarner" "Omišalj", "Velebit" i "Rijeka" (MCS, 2.-protivnik osiguranja), TREACLE MARITIME Ltd, iz Malte - vlasnika broda "Malinska" (3.-protivnik osiguranja) i CROATIA LINE d.d. iz Rijeke (4.-protivnik osiguranja).

U prijedlogu za određivanje privremene mjere predlagatelj je naveo da je on brodopopravljač, te da je pružao usluge popravka na brodovima "Croatia", "Omišalj", "Malinska", "Motovun" i "Kvarner", koji su u vlasništvu protivnika osiguranja 1.-3., dok je 4.-protivnik osiguranja stvarni vlasnik protivnika osiguranja 1.-3., brodar i upravitelj te stvarni vlasnik svih brodova koji su popravljani i broda prema kojem je usmjerena privremena mjera.

Predlagatelj je naglasio da njegov poslovni odnos s 4.-protivnikom osiguranja datira još od davnih godina, te da je predlagatelj popravljao brodove po narudžbama 4.-protivnika osiguranja, koji je plaćao sve troškove. Od 1997. 4.-protivnik osiguranja nije uredno podmirivao svoje obveze plaćanja učinjenih popravaka brodova. Nepodmirene tražbine iznose DFL 144.624,15, koji je iznos koji se osigurava prijedlogom.

Predlagatelj je naveo da, ako bude morao zaustaviti brodove 1.-3. protivnika osiguranja u inozemstvu, morat će zaustaviti pet brodova, i to svaki za pripadajući dio duga, budući ne može preuzeti rizik zaustavljanja jednog broda za cijeli dug uz otežano dokazivanje položaja 4.-protivnika osiguranja na sudu kojemu općepoznate činjenice o 4.-protivniku osiguranja nisu poznate kao što su poznate hrvatskom sudu. Nadalje, predlagatelj naglašava da je općepoznato da je 4.-protivnik osiguranja stvarni vlasnik brodova, brodar i njihov upravitelj, da je vlasnik kompanija - 1.-3. protivnika osiguranja, i, konačno, da je općepoznato da 4.-protivnik osiguranja nema niti jedan brod upisan u svome vlasništvu.

Trgovački sud u Rijeci donio je rješenje kojim je pozvao predlagatelja osiguranja da dostavi dokaze o tome da je 4.-protivnik osiguranja vlasnik 1.-3. protivnika osiguranja te da specificira novčane tražbine za pojedini brod, odnosno za troškove popravka pojedinog broda, pod prijetnjom odbacivanja prijedloga za određivanje privremene mjere.

Postupajući po ovom rješenju, predlagatelj je dostavio novi podnesak Trgovačkom sudu u kojem je naveo da se u postupku osiguranja činjenice ne moraju dokazivati, već učiniti vjerojatnim. Uz podnesak je priložio niz izvadaka iz upisnika brodova, faktura i rješenja kojima je, prema njemu, ne samo učinio vjerojatnim, nego i doista dokazao da je 4.-protivnik osiguranja vlasnik 1. i 2.- protivnika osiguranja. Predlagatelj je specificirao tražbine prema brodovima.

Budući da je brod "Pionir" čije se zaustavljanje tražilo u međuvremenu isplovio, predlagatelj je u istom podnesku predložio zaustavljanje broda "Rijeka" koji se nalazio u Luci Rijeka i alternativno broda "Velebit" koji se nalazio u brodogradilištu "3. maj" Rijeka, a koji su u vlasništvu 2.-protivnika osiguranja (MCS).

Predlagatelj je nadalje naveo da su ispunjene sve zakonske pretpostavke za zaustavljanje bilo kojeg od "sister-ships" u vlasništvu 1.-4. protivnika osiguranja: 1. brodovlasnici su dužnici, 2. tražbina je više nego vjerojatna, 3. prijedlog se odnosi na brod u vlasništvu dužnika, i 4. tražbina je pomorska.

Trgovački sud u Rijeci je odbio prijedlog za određivanje privremene mjere.

U obrazloženju ovaj sud je naveo da je priloženom dokumentacijom predlagatelj učinio vjerojatnom svoju tražbinu prema 4.-protivniku osiguranja. Međutim, sud je upozorio na odredbu članka 977. st. 1. Pomorskog zakonika kojom je propisano da može biti zaustavljen svaki brod na kojem postoji pravo vlasništva na brodu, odnosno koji je u vlasništvu istih osobnih dužnika ili koji je za tražbine za koje se traži zaustavljanje opterećen pomorskim privilegijem ili hipotekom na brodu ili drugim založnim pravom stranog prava, te za druge tražbine navedene u članku 878. st. 2. Pomorskog zakonika koje se odnose na taj brod. U stavku 2. istog članka propisano je da, ako je dužnik zakupac broda ili naručitelj koji prema pravu koje se primjenjuje u ugovornom odnosu između njega i vlasnika broda ili broda sam odgovara trećim osobama, može se zaustaviti taj brod ili bilo koji drugi brod koji je u vlasništvu zakupca ili naručitelja, dok je u stavku 3. istog članka propisano

da se odredba stavka 2. primjenjuje i u svim drugim slučajevima kada brodar ili naručitelj koji je osobni dužnik a nije vlasnik broda, sam odgovara za tražbine za koje se traži zaustavljanje broda.

Sud je ocijenio da predlagatelj osiguranja nije učinio vjerojatnim da bi 1.-3.- protivnici osiguranja bili osobni dužnici predlagatelja osiguranja, nego je osobni dužnik predlagatelja osiguranja 4.-protivnik osiguranja, koji je vlasnik i dionica, odnosno udjela, u cijelosti ili djelomično, kompanija koje su 1-3.-protivnici osiguranja. Međutim, 4.-protivnik osiguranja nije vlasnik odnosh brodova. Također, predlagatelj nije učinio vjerojatnim da bi 4.-protivnik osiguranja bio zakupac ili brodar predmetnih brodova. Predlagatelj osiguranja nije, tvrdi sud, dokazao da je bio u poslovnom odnosu s 1-3.-protivnikom osiguranja, već isključivo s 4.-protivnikom osiguranja. Predlagatelj osiguranja, nadalje, nije dostavio dokaze kojim čini vjerojatnim okolnosti iz kojih bi proizlazilo da 4.-protivnik osiguranja nastoji prikrivanjem ili otuđenjem svoje imovine spriječiti naplatu svoje tražbine (čl. 296. st. 1. Ovršnog zakona), a ne presumira se da postoji opasnost iz stavka 3. istog članka (prema kojem se opasnost da će predlagatelj osiguranja spriječiti ili znatno otežati naplatu tražbine pretpostavlja ako bi se tražbina imala ostvariti u inozemstvu).

Protiv rješenja Trgovačkog suda u Rijeci predlagatelj osiguranja je podnio žalbu Visokom trgovačkom sudu u Zagrebu. U žalbi je predlagatelj osiguranja naglasio kako valja razlikovati dvije situacije. Prva je situacija o odnosu na 2.-protivnika osiguranja MALTA CROSS SHIPPING Co. (MCS), a druga situacija odnosi se na 4.-protivnika osiguranja Croatia Line d.d. MCS kao vlasnik brodova odgovara za pomorske tražbine iz čl. 878. st. 2. Pomorskog zakonika. Njemu su ispostavljene fakture preko 4.-protivnika osiguranja - Croatia line d.d. Vlasnik broda je uvijek pretpostavljeni osobni dužnik za pomorske tražbine. Druga situacija je, prema predlagatelju, solidarna odgovornost 4.-protivnika osiguranja uz odgovornost protivnika osiguranja MCS. Prema predlagatelju, 4.-protivnik osiguranja odgovara po nekoliko osnova. Mogao bi odgovarati kao nesavjesni agent po čl. 693. Pomorskog zakonika. Međutim, ako se uzme kako je općepoznato da je 4.-protivnik osiguranja stvarni vlasnik ostalih protivnika osiguranja i faktički vlasnik brodova, onda predlagatelj ne bi mogao biti u dobroj vjeri. Baš u tom slučaju ne bi postojala odgovornost 4.-protivnika osiguranja kao nesavjesnog agenta, ali bi postojala odgovornost brodovlasnika. Oba, i brodovlasnik i agent, ne bi mogli biti oslobođeni obveze, već eventualno agent. Odgovornost 4.-protivnika osiguranja mogla bi postojati i temeljem čl. 488., st. 1. Pomorskog zakonika kao naručitelja popravka broda. Ako postoji odgovornost po ovom članku, ne oslobađa se obveze brodovlasnik kao vlasnik broda na koji se odnosi pomorska tražbina, već 4.-protivnik osiguranja odgovara solidarno s brodovlasnikom. Odgovornost 4.-protivnika osiguranja mogla bi postojati i po čl. 10. Zakona o trgovačkim društvima, prema kojem član društva koji zloupotrebljava okolnost da ne odgovara za obveze društva, ne može se pozvati na to da po zakonu ne odgovara za te obveze. Predlagatelj osiguranja u žalbi dalje

ističe da činjenice što su brodovi upisani u domaći upisnik brodova, a u vlasništvu su inozemne osobe, čine vjerojatnim činjenicu da je domaća osoba brodar. Okolnost da 4.-protivnik osiguranja nema ni jedan brod u svom vlasništvu, kod niza drugih općepoznatih činjenica, čini vjerojatnim da 4.-protivnik osiguranja prikrivanjem i otuđenjem svoje imovine sprječava naplatu tražbina vjerovnika. Međutim, naglašava predlagatelj u žalbi, to je bitno samo za solidarnu odgovornost po čl. 10. Zakona o trgovačkim društvima, budući se ovdje radi o pomorskoj tražbini.

Visoki trgovački sud rješenjem je žalbu odbio kao neosnovanu.

U obrazloženju rješenja Visoki trgovački sud je naveo da predlagatelj osiguranja nije učinio vjerojatnim da je 2.-protivnik osiguranja (MCS) njegov dužnik. Tvrđnja žalitelja da su njemu ispostavljene fakture preko 4.-protivnika osiguranja Croatia Line d.d. u suprotnosti je sa sadržajem isprava koje je uz prijedlog predložio sam predlagatelj osiguranja. Osim toga, nije odlučno kome se ispostavljaju fakture. Prema čl. 296. Zakona o obveznim odnosima (NN 53/91, 73/91, 3/94 i 7/96), obvezu može ispuniti ne samo dužnik nego i treća osoba. Nema, dakle, nikakve zapreke da ugovorne strane (vjerovnik i dužnik) ugovore da vjerovnik fakturu pošalje na adresu treće osobe. Prvostupanjski sud nije odbio prijedlog zbog toga što smatra da predlagatelj nije učinio vjerojatnim postojanje svoje tražbine prema MCS iz razloga što su fakture adresirane na Croatia Line d.d. Prijedlog nije osnovan jer ni jedna priložena isprava ne ukazuje na to da je ugovore iz kojih proizlazi tražbina sklopio 2.-protivnik osiguranja MCS ili da su sklopljeni u njegovo ime. Sve narudžbe robe i usluga učinio je 4.-protivnik osiguranja Croatia Line d.d. Ni u jednoj ispravi nema oznake da je ovaj 4.-protivnik osiguranja nastupao kao agent ili u nekom drugom svojstvu u ime 2.-protivnika osiguranja MCS. Ugovor stvara prava i obveze za ugovorne strane (čl. 148. st. 1. Zakona o obveznim odnosima) a predlagatelj osiguranja nije učinio vjerojatnim da je protivnik osiguranja MCS ugovorna strana iz ugovora iz kojih proizlazi tražbina.

Visoki trgovački sud je naglasio da se, prema čl. 297., st. 1. Ovršnog zakona, radi osiguranja novčane tražbine, može odrediti svaka mjera kojom se postiže svrha takva osiguranja. Predlagatelj osiguranja ne bi se mogao namiriti iz vrijednosti broda, bez obzira što se radi o pomorskoj tražbini i što su izdaci učinjeni za brod čiji je vlasnik 2.-protivnik osiguranja MCS. Da bi to uspio morao bi protiv MCS-a ishoditi pravomoćnu sudsku odluku u svoju korist, a u ovom postupku osiguranja učiniti vjerojatnim da će u tom uspjeti; učiniti vjerojatnim da postoji njegova tražbina. Sam predlagatelj je u svom prijedlogu naveo da je popravljao brodove po narudžbama 4.-protivnika osiguranja, a 4.-protivnik osiguranja je plaćao sve troškove. Isto tako, predlagatelj osiguranja je naveo da je 4.-protivnik osiguranja naručivao radove, a predlagatelj ih izvodio i isporučivao rezervne dijelove. Prema tome, sam predlagatelj osiguranja je naveo da je bio u ugovornom odnosu s 4.-protivnikom osiguranja Croatia Line d.d. i da ima novčanu tražbinu upravo prema ovom protivniku osiguranja. Sam predlagatelj osiguranja tvrdi i dokazuje

da su brodovi "Rijeka" i "Velebit" čije zaustavljanje traži u vlasništvu 2.-protivnika predlagatelja MCS.

Visoki trgovački sud se osvrnuo i na tezu predlagatelja osiguranja o postojanju solidarne odgovornosti 4.-predlagatelja osiguranja i 2.-protivnika osiguranja. Sud je naglasio da se solidarna odgovornost ne pretpostavlja, već proizlazi iz zakona ili iz ugovora. Ni jednu mogućnost solidarne odgovornosti koju je istaknuo predlagatelj osiguranja sud nije ocijenio prihvatljivom. Sud je ponovno naglasio da ni jedna isprava ne ukazuje na to da je 4.-protivnik osiguranja nastupao kao agent 2.-protivnika osiguranja. Ugovore s predlagateljem osiguranja o isporuci opreme i rezervnih dijelova za brodove sklopio je 4.-protivnik osiguranja u svoje ime i za svoj račun.

Sud je upozorio na neprihvatljivost termina "faktični vlasnik" i "pravni vlasnik" koje koristi predlagatelj osiguranja. Ispravan termin je "vlasnik". Sva četiri protivnika osiguranja su trgovačka društva, a 4.-protivnik osiguranja Croatia Line d.d. može biti član u ostalim društvima protivnicima osiguranja (dioničar, imatelj poslovnog udjela), ali ne i njihov vlasnik.

Visoki trgovački sud je ocijenio beznačajnom tvrdnju predlagatelja osiguranja da bi 4.-protivnik osiguranja mogao odgovarati kao naručitelj popravka u smislu 448., st. 1. Pomorskog zakonika. Postojanje obveze 4.-protivnika osiguranja prema predlagatelju osiguranja nije sporno. Međutim, prema čl. 977., st. 2. Pomorskog zakonika, dužnik mora biti zakupac broda ili naručitelj iz ugovora kojeg je sklopio sa vlasnikom broda ili brodarom pa da bi se mogao zaustaviti taj brod, za tražbine koje ovaj "naručitelj" (dakle naručitelj iz ugovora kojeg je sklopio sa vlasnikom broda i brodarom) sklopi s trećim osobama. Predlagatelj osiguranja nije dokazao ni učinio vjerojatnim da je 4.-protivnik osiguranja naručitelj iz ugovora kojeg je sklopio sa vlasnikom broda 2.-protivnikom osiguranja MCS.

Visoki trgovački sud je naglasio da činjenica da su brodovi upisani u domaći upisnik brodova temeljem čl. 202., st. 2. Pomorskog zakonika ne može ukazivati na to da bi brodar bio 4.-protivnik osiguranja Croatia Line d.d. Brodar je fizička ili pravna osoba koja je kao posjednik broda nositelj plovidbenog pothvata, s tim što se pretpostavlja, dok se ne dokaže protivno, da je brodar osoba koja je u upisnik brodova upisana kao vlasnik broda (čl. 5. toč. 26. Pomorskog zakonika). Prema tome, činjenica upisa temeljem čl. 202., st. 2. Pomorskog zakonika stvara samo presumpciju da je brodar strana fizička ili pravna osoba koja je u upisnik upisana kao vlasnik broda, pa se nikako ne može presumirati da je brodar 4.-protivnik osiguranja Croatia Line d.d. Da bi bio brodar, 4.-protivnik osiguranja morao bi biti posjednik broda i nositelj plovidbenog pothvata, a predlagatelj osiguranja to nije dokazao niti učinio vjerojatnim.

Sud je razmotrio i pozivanje predlagatelja osiguranja na odredbu čl. 10., st. 3. Zakona o trgovačkim društvima, prema kojoj onaj tko zloupotrebljava okolnost da kao član trgovačkog društva ne odgovara za obveze društva ne može se pozvati na to da po zakonu ne odgovara za te obveze. Sud je stao na stajalište da predlagatelj osiguranja nije naveo bilo kakvu okolnost iz koje bi

proizlazilo da 4.-protivnik osiguranja Croatia Line d.d. zloupotrebljava okolnost što kao član ostalih protivnika osiguranja ne odgovara za njihove obveze. Osim toga, sud je istaknuo da to nije relevantno jer u ovom slučaju nije u pitanju odgovara li 4.-protivnik osiguranja ili ne odgovara, već može li se privremenom mjerom zaustaviti brod "Rijeka" i "Velebit" čiji vlasnik nije 4.-protivnik osiguranja, a nije ni zakupac tih brodova, a ni naručitelj iz ugovora kojeg bi sklopio s vlasnikom ili brodarom tih brodova.

Zbog svih navedenih razloga Visoki trgovački sud je odbio žalbu kao neosnovanu i potvrdio rješenje prvostupanjskog suda.

Jasenko Marin, znanstveni novak
Jadranski zavod HAZU

Summary

ARREST OF SHIP - PERSONAL DEBTOR ISSUE

The claimant may arrest only the ship owned by the person liable in respect of a maritime claim. When in the case of a charterer by demise of the ship or a charterer is liable in respect of a maritime claim relating to that ship, the claimant may arrest such ship or any other ship in the ownership of the charterer by demise or a charterer.